

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. Az érett gyümölcs. Joó István. — A zsinati munkálatokat előkészítő bizottság egyházalkotmányi albizottságának küldöttsége által a lelkészválasztási törvények módosítására vonatkozólag készített javaslat. k . . . n. — A „nemzeti ünnep“. Dombi Lajos. — Iskola ügy. Ref. középiskoláink jövője. Homo. — Közügyeink. A kisebb egyházközösségek szavazati joga. A hatodik egyházkerület. Kiss Bertalan. — Különnéfélek.

Az érett gyümölcs.

„Felsőtiszaparti“ a Protestáns Egyházi és Iskolai Lapban, „Gencsi“ pedig a Közpapok Lapjában azt állítják, hogy a felső-tiszai egyházkerület kérdése érett gyümölcs, mely magától lehull. Én ezt tagadni mertem az előbbivel szemben, mert én két felsővidéki egyházmegye igen tekintélyes egyéneitől azt hallottam, hogy egyházmegyéjükben e kérdéssel épen nem rokonszenveznek¹⁾; de „Gencsi“ úr azt mondja, hogy én, ki a felsővidéki egyházak lelkészeivel nem érintkezem, nem tudhatom, hogy áll a dolog, nem ismerhetem a hangulatot.

E szerint pro et contra állanak a nézetek és nyilatkozatok, minélfogva el lehet mondani, hogy „sub iudice lis est“. Én bíró nem lehetek, nem is akarok lenni. Ha csakugyan érett a gyümölcs, lehull az; csak azt kívánom, hogy lehullva ne ütődjék meg, hanem maradjon épségben, a fejlődés és virágzás minden kellékeivel. Az érettség napja talán nem sokára fel is derül, mert a Közpapok Lapja felszólítja a lelkészeket, hogy vigyék egyháztanácsaik elé e kérdést s hozott határozataikat terjeszszék az illető egyházmegyei közgyűlések elé, hogy ezek is nyilatkozhassanak stb. A hírlapi vitatkozás teréről most már a zöld asztalnál is megindulnak a tanácskozások. Helyes, joguk is van hozzá, az eredményt majd meglátjuk. Felszólalásom

¹⁾ Lásd e számban a „Közügyeink“ rovatában levő cikket is. Szerk.

célja tehát nem a mozgalom gáncsolása, hanem egyszerűen az, mert már körlevél is köröztetik a felső-tiszai egyházkerület érdekében, s e körlevélben oly állítások foglaltatnak, melyeket hallgatással mellőzni nem lehet²⁾; ugyanis nem mindenki ismeri a tényeket, s hitelt adhat oly állításoknak, melyek a tények világos feltüntetése által megerőtlenítettnek s egészen másként bíraltatnak el.

„Felsőtiszaparti“ cikkére tett „Észrevételek“ írására is nem annyira az indított engem, hogy polémiába bocsátkozzam a felső-tiszai egyházkerület alakítására nézve, noha én nem is nagyon lelkesülök érte épen azon okoknál fogva, melyeket mellette felhozott, hanem megtettem észrevételeimet azért, mert „Felsőtiszaparti“ oly okokkal is támogatta indítványát, melyeket figyelmen kívül hagyni csakugyan nem lehetett. Hogy épen én szólaltam fel, annak nem előtérbe tolakodás, mely jellememmel merőben ellenkezik, sem saját érdekem védelmezése (Gencsi azt mondá: Joó István „Cicero pro domo sua“ beszél) nem volt indító oka, mert hisz' én akkor is a debreczeni főiskola tanítóképezdéjének igazgatója lehetek, míg testi és lelki erőim birtokában leszek, ha a felső-tiszai egyházkerület megalakul is; hanem felszólaltam főleg azért, mert azon vádra nézve, mintha az alföldi képviselők a kis egyházak siralmas helyzetét figyelembe nem véve, csak az alföldi reformátusság erősítésére gondolnának, s így anyagi érdekeikben a felvidéki egyházakat megrövidítenék, helyzetemben, mint egyházkerületi pénztárnok az adatok birtokában lévén, én adhattam számadatokon

²⁾ Érdekes tudnunk, hogy e körlevél, mely aztán a „Közpapok Lapja“ 11-ik számában is megjelent, minden aláírás nélkül, Budapestről küldetett szét a tiszántúli egyházkerület felvidéki egyes lelkészeihez, vagy talán a felvidék minden lelkészehez. Mi véletlenül jutottunk egy példányhoz. A névteienségre csak azt jegyezzük meg, hogy egy ilyen kérdésben álnév alá bújni, vagy semmi nevet nem használni rendkívül kényelmes, de egyszersmind igen csekély bátorságra valló eljárás. Szerk.

alapított feleletet, de másfelől sértette erkölcsi érzetemet azon testvérietlen hang, melylyel cikkíró úgy tüntette fel a tiszántúli egyházkerületi közgyűlést, mintha ennek kebelében a felföldi és alföldi egyházak képviselői két ellenséges táborra szakadva küzdenének ádázul egymás ellenben. Fejtegetésemben nyugodt, higgadt valék, mint illet is a fontos kérdéshez, az anyagi megtámadásra, vagyis inkább vádaskodásra megdönthetetlen számadatokkal feleltem. Állításaimat gyengíteni vagy épen czáfolni épen azért meg sem kísérelte „Gencsi“ úr, egyszerűen csak annyit mond fellengző modorban, hogy én pusztán phrasissokkal állok elő, mert rendesen ilyenekkel állanak elő, úgymond, mikor egyebet mondani nem tudnak. Ezt én mondhatnám el joggal annak, a ki állításaimat még csak meg sem próbálja megerőtleníteni. De hogy is lehet megerőtleníteni különösen a megvizsgált számadásokból vett adatokat? Minthogy azonban a fentjelzett köriratban ismételtetik az a vád, hogy az egyházkerület intézkedései által a felsővidéki egyházak megrövidítetnek, kénytelenítetem a kérdésnek ez oldalával ismét foglalkozni, nem engedhetvén meg, hogy az ügyeinkkel ismeretlen közönség félrevezettség s a tiszántúli egyházkerület szemébe oly méltatlanul dobott vád megczáfolatlanul hagyatván, kész hívókra találjon.

Ama körirat szerint az új egyházkerület alakítását három ok te szükségessé: 1) nemzetiségi, 2) felekezeti és 3) anyagi ok, illetőleg érdek.

A körirat szerint a haza Kanaánjában élő testvérek nem vesznek részt az idegen nemzetiségek közt szétszórt maroknyi reformátusság nehéz küzdelmeiben s nem is érzik ama nagy terhet, melyet a tőlök távol lakó végvidékieknek hordozniok kell. S megengedem, fájó lélekkel említi fel a szomorú tény, hogy egykor tiszta magyar községek ma már oláhokká és oroszokká lettek. Bizony szomorú dolog ez. S ha akkor, a mikor ez a szomorú elnemzetietlenedés megindul, azok, kik közlelől látták a veszedelmet, panaszló szavukat felemelték s az alföldi testvérek által meg nem hallgattattak, sebeikre gyógyírt nem találtak, úgy az alföldi testvéreket méltán éri a vád Isten és az emberek előtt. De hát valóban emeltettek-e ily panaszok a szomorú processus kezdetén? S ha nem emeltettek, ha a lelkészek és előjárók, mint ama végvidék őrállói tétlenül nézték a szomorú elnemzetietlenedést; ha nem igyekeztek ezt meggátolni, vagy önerejük csekély volta tudatában meggátolni nem bírták, s az erősebb testvérekhez segítségért nem folyamodva, némán nézték a pusztulást: akkor ugyan kit illet a vád? Hisz néma gyermeknek anyja sem érti szavát. De hiszen csak a szomorú tényekre mutatnak. A hullákra hívják fel a figyelmet, melyekbe életet önteni immár nem lehet. Ha csak a názárethi Jézus nem szól csodás erejű szavával: „kelj fel te, ki aluszol!“ Azok a szomorú tények mindenesetre a multnak, talán nagyon is régmultnak vádló tanúiként hívhatók fel; azok vádjai a jelent nem érhetik.

Felekezeti szempontból hasonlóan áll a dolog, a körirat szerint: mert „a ki egyszer orosz vagy oláh lett, az elhagyta vallását is s lett görög-katholikussá. Csakhogy e téren még a róm. katholikusság is gazdag aratást tartott s tart ma is. Hja!

a farkas a nyáj közepéből ragadja ki a tehetetlen bárányt! S mindennek hathatósan előmozdító oka anyagi szegénységünkben keresendő“.

A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a hívek, vagyis a kik vallásunk hitelveihez nem hívek, házasság, anyagi ok, egyházi előjárókkal való meghasonlás vagy egyéb okok folytán más egyházba térnek, azok utódjai rendesen azon egyház kebelében dívó nyelvet veszik fel, melynek az apák tagjaivá lettek. Ritkább eset az, hogy előbb nemzetiségüket s aztán vallásukat változtassák meg. De mintegy, a tény, a valóság mindenképen fájó és lesújtó. Bár nem szeretek ismétlésbe bocsátkozni, mégis szabad legyen kérdenem, vajjon ha a lelkészek hivatással, buzgalommal töltik be hivatalaikat; ha a lelkipásztori gondról meg nem feledkeznek; ha szolgálatjuk jelességével, egyéniségök lekötelező tulajdonságaival, a szeretet lánczával fűzik magukhoz híveiket; ha a hit világát teljes fényben ragyogtatják híveik lelke előtt; ha ezekkel az erkölcsi, szellemi és vallási kötelekekkel erősítik egy testté az egyház tagjait: a farkas akkor is oly könnyen ragadhatja-e ki a bárányt a nyáj közepéből? A sziklát eső, vihar, sőt a nap heve is korhasztja, egyes részei leválhatnak, de tömör erejénél fogva az egész mégis fenmarad, míg a természetnek valami forradalmi jelensége el nem pusztítja.

A hit sziklatalajára épített egyház egyes, viharok inkább ki tett részei elválhatnak, de az egész megmarad és fennáll. E sziklára építé az ekklezsiát a Megváltó, s annak a pokol kapui sem állhatnak ellen.

Joó István.

A zsinati munkálatokat előkészítő bizottság egyházalkotmányi albizottságának küldöttsége által a lelkészválasztási törvények módosítására vonatkozólag készített javaslat.

A lelkészválasztási törvények megalkotása, köztudomásúlag heves viták szülője volt az 1881-ik évben tartott debreczeni országos zsinaton; két hatalmas párt állott szemben egymással; egyik, a nép jogaira hivatkozva, fenn akarta tartani a korlátlan szabad választást, a másik, az egyházak s lelkészek jól felfogott érdekeit hangsúlyozva, bizonyos korlátok életbe léptetését sürgette, kiemelve különösen azt, hogy a korlátlan választási rendszer mellett a leggazdagabb s népesebb egyházakba nem ritkán képzetlen, kormányra képtelen egyének választatnak, míg a jelesebb, képzetesebb egyének kisebb egyházakba levén kárhóztatva, az egyház számára, úgy szólván, elvesznek. Győzött az utóbb említett párt, s kimondatott a lelkészválasztásoknak jelölés által való korlátozása, az egyházak osztályokba soroztattak, a lelkészek minősítettek s lett elkeseredés, harcz és háború. A kedélyek — csaknem minden választás alkalmával — felizgultak, s egymást érték a törvények ellen intézett heves kifakadások, s nem volt a zsinatnak oly alkotása, mely több panaszra szolgáltatott volna okot és alkalmat; és ez természetes is, mert az egyházak fájlalták, ha nem választhatták meg az óhajtott lelkészt; a jelölés korlátai miatt állomáshoz nem juthatott egyének békétlenkedtek, s kijutott minden oldalról az áldás a lelkészválasztási törvényeknek, még inkább azok végrehajtóinak.

Ez eddig mind igaz, de mindenesetre kívánatos volna

megismerni azon egyházak utólagos nyilatkozatát is, melyek korlátozás mellett választhatván lelkészt, ma már — a zavar lecsillapulta után — megnyúgodtak, s a következményekben is képesek megítélni a törvény helyes vagy helytelen voltát; azt hiszszük, nem csalódunk, ha azt állítjuk, hogy legtöbb helyről kedvező választ nyernénk, s elismerve azt, hogy a beavatottak mégis csak jobban meg tudják ítélni, hogy mely hely milyen képzettségű egyént igényel, mint a pillanatnyi lelkesültség, különböző forrású ismeretség, talán nem ritkán a pártzenvedély által elvakított tömeg, úgy nyilatkoznának, hogy helyes dolog a választásnak némi — az egyház jóléte érdekében életbe léptetett — korlátozása.

Ha azonban a korlátok miatt meg nem választható egyének nézetét akarnók megismerni, alighanem azon tudomásra jutnánk, hogy nem kell választási törvény, nem kell korlát, menjünk vissza a régre, adjuk meg a népnek a teljes szabadságot.

Ugy hogy a felett nem lehet kételkedni, hogy a lelkészválasztási törvények feletti vita az egybeülendő zsinaton nem kevésbé leendő heves, talán szenvedélyes, mint az előbbi zsinaton volt; csak az a kérdés, hogy az egyházak jól felfogott érdeke, vagy az egyes egyének panaszos békétlenkedése lehet-e irányadó? Ennek megítélése leendő egyik legfontosabb feladata a zsinat tagjainak, s e kérdést tartjuk szemünk előtt mi is, midőn a küldöttség javaslatát ismertetve, ide vonatkozó véleményünknek szigorú tárgyilagossággal kifejezést adunk.

A javaslat készítői elvileg a szabad választás hívei. A korlátlan szabad választást csak két szempontból nem fogadják el, s csak két irányban kívánják korlátozni.

Először a dolog természetében fekvő elvi szemponttól, a mennyiben lelkészül nem választható a kárki, csak arra képesített egyén, s itt megengedik, hogy a képesítés ne csak általános legyen, s ne csak abban álljon, hogy az illető a theologiai tanfolyam szabályszerű befejezése után, a lelkészképesítő vizsgálatokat letette legyen, hanem lehet fokozatos is, mely bizonyos lelkészi állomások elnyerésére magasabb képesítést (nagyobb tudományos képzettséget, több szolgálati időt, szerzett érdemeket) állapít meg az egyszerű s általános képesítésnél.

Másodszor megengedik annak a szükségnek lebetőségét, hogy különben képesített egyén valamely helyen a választásból kizárassék, természetesen a kellő alkotmányos módon és garantiák mellett minden visszaélés ellen. (Ind. 1.).

Az itt kifejezett elvek befoglaltatnak az egyházi törvény 186. és 194. §-aiban is, csak hogy azok keresztülvitele s foganatosítása tekintetében van óriási eltérés a mostani törvény és a javaslat között.

Ha nem csak általános, hanem magasabb képesség is kívántatik ahhoz, hogy valaki jobb jövedelmű egyházakba lelkészül megválasztathassék, természetes dolog, hogy meg kell tartani az egyházak osztályozását s a lelkészek minősítését is, pedig épen e két pont az, mely miatt legtöbb panasz szállt el a levegőbe s tétetett papírra amaz odiosus törvény megalkotása óta, az fordulván elő leggyakrabban, hogy jogosulatlan pályázóhoz ragaszkodott az egyház, s nagyon félő, hogy a javaslat készítő tervének keresztülvitele esetén is ismétlődni fognak az elkeseredés szülte zúgolódások, mert a szabadság nem tűri el szívesen a legjobb intenciójú korlátokat sem.

Ugyde a javaslat-készítők — noha a szabad választás hí-

vei — nem vethették el szem elől az egyház érdekeit sem, s így épen e két pont előtérbe helyezésével kellett elkészíteni törvényjavaslatukat, melynek 1. §-a szerint az egyházak a lelkészi javadalom mértéke szerint négy osztályba soroztatnak, az osztályok határainak megállapítása az egyházkerületekre bízván. E tekintetben az osztályozás mértékét nem kívánják mindenik egyházkerületben egyformán megállapítani, a mi bizony az egység rovására történik.

A lelkészek minősítését azonban mind az öt egyházkerületre vonatkozólag egyenlően kívánják — igen helyesen — a törvény által meghatározatni, mert igazságtalan dolognak tartják azt, hogy valaki a maga egyházkerületében egy, a többiben más magasabb vagy alacsonyabb minősítvényel bírjon, s esetleg egyik egyházkerület lelkésze, a maga alacsonyabb minősítvénye szerint ne legyen választható a másik egyházkerületben, a hol pedig bírna a megfelelő minősítvényel; másfelől mert ki akarják kerülni azt az anomáliát, hogy egyik kerület kénytelen legyen a másiknak a minősítését felülbírálni, hogy saját lelkészei esetleg hátrányban ne maradjanak, s valamely egyházba minősített legyen a másik kerületben szolgáló egyén, a ki az itteni minősítési szabályok szerint nem volna minősítve. (Ind. 5.).

Elismerésre méltó méltányossággal járnak el a javaslatkészítők a segédlelkészekkel szemben, midőn azok előtt az I. oszt. lelkészi állomásokra pályázhatás útját is megnyitják; de beszéljen a javaslat maga, melyet közérdekű voltánál fogva szükségesnek tartunk teljes egészében közleni.

„A lelkészek minősítése.

2. §. A lelkészek (lelkészminőségű tanárok, helyettes- és segédlelkészek), tekintettel a képesítő vizsgálataikon nyert érdem-fokozataikra, — bel- vagy külföldi egyetemeken végzett tanulmányaikra s nyert fokozataikra — s gyakorlati és szolgálati éveikre, — valamint működésük által, a gyülekezet lelki gondozásában s építésében szerzett különös érdemeikre, — szintén négy osztályba soroztatnak, s e minősítések szerint választhatók ennek megfelelő (vagy alantabbi) osztályzatú egyházakba rendes lelkészekül. 3. §. A minősítési osztályzatok mind az öt egyházkerületben ugyanazok. A minősítési évek mindig a második képesítő vizsgálat teljes és sikeres befejeztől számítottatnak. A képesítő vizsgálatok osztályzatai és pedig: mindkét vizsgálat jeles osztályzata jelesnek, egyiknek jeles, másiknak jó vagy elégséges, vagy mindkettőnek jó osztályzata jónak, egyiknek jó, a másiknak elégséges, vagy mindkettőnek elégséges osztályzata elégségesnek számítottatik a minősítésnél. 4. §. A) Segédlelkészek. IV. osztályú egyházba képesítő vizsgálataik letétele után azonnal választhatók (vagyis IV. fokú minősítvényt nyernek), ha vizsgálataik összesített eredménye jeles, vagy ha jó is, de a két vizsgálat közt egy évet külföldi egyetemen töltöttek; különben ha vizsgálati eredményök jó: egy évi, ha csak elégséges: két évi szolgálat után. III. osztályú egyházba a jelesek egy, a jók két, az elégségesek három évi, — II. osztályú egyházba a jelesek két, a jók három, az elégségesek négy évi szolgálat után választhatók; ez utóbbiak csak úgy, ha a négy évből legalább egyet I. vagy II. osztályú egyházban töltöttek mint segédlelkészek, különben csak öt évi szolgálat után. I. osztályú egyházba csak jeles vagy jó osztályzatú segédlelkészek választhatók és pedig csak ha I. oszt. egyházban legalább egy évet töltöttek, a jelesek öt, a jók hat évi szolgálat után. 5. §. B) Rendes lelkészek megválaszthatók: IV.

osztályú egyházba bármikor. III. osztályúba legalább egy évi rendes lelkészi szolgálat után, ha jeles vagy jó; három évi után, ha képesítő vizsgálataik szerint elégséges osztályzatúak voltak. II. osztályúba két évi rendes lelkészi szolgálat után, ha jeles vagy jó; négy évi után, ha elégséges osztályzatúak voltak, — végre I. osztályú egyházba három évi rendes lelkészi szolgálat után, ha jeles vagy jó; — öt évi után, ha elégséges osztályzattal tették képesítő vizsgálataikat. A ki segédlelkészi szolgálata alatt a 4. §. értelmében valamely minősítési fokot elért, azt rendes lelkészszé választatva, abban az esetben sem vesztí el, ha a jelen §. szabványai szerint öt az még meg nem illelné. 6. §. C) Theologiai rendes tanárok legalább egy évi rendes tanári szolgálat után II. osztályú, két évi után I. osztályú egyházba választhatók. Középszkolai és tanítóképezdei rendes tanárok, a mennyiben lelkészjellegűek, úgyszintén a missiói, fegyházi, táborig és körlelkészek, a rendes lelkészekkel egyenlően minősíttetnek, képesítő vizsgálataiknak s szolgálati éveiknek megfelelőleg. Helyettes lelkészeknek, ha önálló helyettes lelkészi működésök, bár megszakítva is, legalább egy évet kitesz: egy évi rendes lelkészi szolgálatul számítandó, különben a segédlelkészi minősítési szabályzat (4. §.) alá esnek. Hazai vagy külföldi egyetemen nyert tudori rang, valamint legalább két évi püspöki-titkári szolgálat, úgy a rendes, mint segédlelkészi s tanári szolgálatban tényleg töltött évek számát, a minősítési beszámításnál egygyel szaporítja. 7. §. A rendes lelkészek és tanárok s helyettes és segédlelkészek minősítési osztályzata nyilvántartandó s az egyházkerületi jegyzőkönyvekbe és azokból a konventi jegyzőkönyvbe évről-évre felveendő. Az ekkép megállapított és közzétett minősítések, egy évi érvénynyel bírnak, — egyházkerületenként határozatván meg az egy év tartama: mettől meddig? 8. §. Egyszer megnyert minősítési fokozatát bárki csak lelkészi jellege megszűntével veszítheti el; alább a minősítési fokozat csak fegyelmi büntetéskép szállítható.

Teljességgel nem tudjuk érteni azt, hogy a 3. §. szerint miért számíttatnak a szolgálati évek csak a második képesítő vizsgálat letétele után, hiszen az az első képességi vizsgát tett ifjú ember, ki állomást nyervén, hivatásának élve, szorgalmasan munkálkodik, semmivel sem tesz kevesebbet, s nem szerez kevesebb érdemet, mintha már 2-ik vizsgáját is letette volna, miért kell tehát ezen közbeeső évet számításán kívül hagyni, s meglehet, előmenetelét épen ez által meggátolni?

Méltányosság szempontjából óhajtandónak tartjuk azt is, hogy a kinek jeles bizonyítványában 1—1 jó, jó bizonyítványában 1—1 kielégítő foglaltatik, az még általános osztályzattal jeles vagy jónak minősíttessék, mert egyetlenegy osztályzatért az egész bizonyítvány értékét lejjebb szállítani nem igazságos dolog; de másfelől kifejezendőnek tartjuk azt, hogy az általános osztályzat mindenik bizonyítványra nézve külön-külön és nem az osztályjegyzékek összeszámlálása mellett állapítandó meg.

Nem hallgathatjuk el azt sem, hogy nem tartjuk igazságos dolognak az elégséges osztályzatú segédlelkészeknek — bármily hosszú szolgálat mellett is — kizárását az I. oszt. állomásokból, lehetne talán, épen ezen minősítési szabályzat teljes méltányossá tétele végett azt mondani, hogy ily állomásokra is pályázhatnak 8 vagy 9 évi sikeres szolgálat után.

Annak indokát, hogy a rendes lelkészek, tanárok, helyet-

tes és segédlelkészek minősítési osztályzata az egyházkerületi és konventi jegyzőkönyvekbe évről-évre felvéttessék, nem értjük, annyival kevésbé, mert egyszer megnyert fokozatát bárki is csak lelkészi jellege megszűntével veszítheti el. Az, hogy a minősítési osztályzatok nyilvántartva legyenek, helyes, de el lenne a cél érve az által is, ha a kerületek által időnként megállapított osztályjegyzék a püspöki hivatalnál őriztetvén, arról az illető — pályázata alkalmával — hiteles kivonatot kérne. Különbben is felfogásunk szerint minden körülmények között a vizsgálat eredményét előtűntető eredeti bizonyítványok a jogosultságnak csalhatatlan megmutatói, s bárhova dőljön a dolog, a szolgálati bizonyítványok értékét teljesen figyelmen kívül hagyni nem lehet, sőt kívánatos volna, ha ezekre a minősítési szabályzatban már kellő súly lenne fektetve.

A javaslat 9—10. §-ai egyezők az egyh. törv. 181. 182. §§-val.

A javaslat 11. §-a megfelel az egyházi törvény 184. §-ának, azon különbséggel, hogy a kegyeleti évre nézve az intézkedés a jelen javaslatban foglalt, később tárgyalandó 51—57. §§-ok s nem az egyházkerületek szabályai szerint történik, s végül az esperesnek köteleességévé teszi, hogy már a lelkészi állomás megüresedése után tett intézkedéseivel kapcsolatosan hívja fel az illetőket a választók névjegyzékének egybeállítására.

A jav. 12. §-a a választói jogosultságot határozza meg, fentartván az egyh. törvény 195. §-ának első kikezdését, a második kikezdést pedig ekként módosítván: „Ha az anyaegyház s társ- és leányegyházai közt, ezeknek az egyház fentartásához járulásuk arányában, a lelkészválasztásba való befolyásuk egyességileg van megállapítva, az a társ- és leányegyházak választói joggyakorlatára irányadó“.

E módosítás — minden kétséget kizárván a társ- és leányegyházak választói jogosultságára nézve — igen helyes, de szerettük volna, ha e §-ban kifejezést találta az újonnan belépett egyháztagok jogosultsága is; igaz, hogy törvény értelmében az, ki valamely egyház kebelében 6 hetet eltöltött s viselé a reá eső terheket, azon egyház rendes tagjául tekintendő, s így a teherviselés által fel van hatalmazva a jogok gyakorlására is (egyh. törv. 17. §.), de mivel még az előző évben adó reá nem vettethetett, s így azt a választást megelőzőleg egy hónappal be sem fizethette, kérdésessé válhatik, hogy a szavazók névjegyzékébe felvehető-e? Felfogásunk szerint mindenestre, de a törvény szavainak minden kétséget kizárónak kellett lenni, az új törvény ily értelmű pótlása szintén kívánatos. Sőt a következők figyelembe vételével eleve meghatározandónak látjuk azt is, hogy mely ténynyel kezdődik meg a tulajdonképeni lelkészválasztás.

k . . . n.

(Folyt. köv.)

A „nemzeti ünnep“.

Nincsen e lap olvasói között bizonyára senki sem, ki ne olvasta volna annak idején politikai lapokból, hogy az országgyűlésen, midőn „István király nap“ „Szent István napja“ címen — „nemzeti ünneppé“ tételének kérdése forgott szőnyegen, valának törvényhozóink között, kik protestáns szempontból kifogásolták a „szent“ jelző használatát, politikailag a nemzeti ünneppé tételt.

Nem tartozik e lap keretébe az ott felmerült nézeteknek bonczolgatása; egyházi lapban politikának nincs helye, ennek tárgyalása nincs megengedve.

S hogy mégis erről emlékezem meg ezúttal, annak oka abban rejlik, hogy reánk protestánsokra épen nem közönyös azon kérdés, hogy — nézetünk szerint — ember lehet-e szent?

Én, annak idejében, úgy tanultam volt, hogy egyedül Isten a szent nekünk protestánsoknak; szerintünk az embernek Isten útján kell járnia, mely a jónak, igaznak ösvénye; az Ur törvényének betöltésére kell törekednünk, mely szent és örök; erény virágait kell ápolnunk keblünkben, irtani a bűn gyomját, a vétek töviseit, hogy kövessük a „könyvek-könyvének“ parancsát: „legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes“. De mindazonáltal — szerintünk — a tökéletesség legnagyobb fokán álló ember is távol áll attól, hogy Istennel egyenlő néven „szent“-nek neveztessek. Az természetesen nem tartozik reánk, hogy más egyház hívei e részben mit tartanak, miként vélekednek? Mi ragaszkodunk saját hitünkhöz, nézetünkhöz, másoknak meggyőződését, hitét tiszteljük, békén hagyjuk.

Tudva van előttem, hogy katolikus nézet szerint léteznek szentek, történetek — a történelem tanulsága szerint — szentté avatások, sőt történetek bizonyára ezután is. Ez minket közvetlenül nem érdekelt, reánk nem tartozik.

Ámde midőn „István király napja“ mint „Szent István nap“ neveztetik, itt nem térhetünk ki azon felmerülő kérdés elől: protestáns ember előtt, ember, bárminő nagy volt és nagy, lehet-e szent protestáns felfogás szerint?

Én, azt hiszem, e kérdésre feleletünk csakis tagadó lehet!

De, hogy félre ne értessem, írték megjegyezni: reám nézve az teljesen közönyös, hogy I. István magyar király a történelemben, törvénykönyvekben „I. István“ vagy „Szent István“ néven van-e feljegyezve? mert akármelyik néven láttam ott, tudom a történelem nyomán, hogy egyike volt királyaink között a nagyoknak s nagyságáról honfői kegyelettel emlékezem. Míg másrésről az ellenség által feldúlt, sivár pusztává tett magyar hazánk újjá alkotója, IV. Béla korántsem kisebb előttem a miatt, mert szentté nem avatott, nagysága előtt tisztelettel állok meg. Ugyde nem szándékom történelmi tanulmányt terjeszteni elő!

Térjünk azért a tárgyhöz.

Jó protestáns s jó magyar hazafi fogalma együtt teljesen megférők, sőt egymásnak szükséges kiegészítői! Vallásunk nem hiában neveztetett hajdan „magyar vallás“-nak s neveztetik köznyelven akként ma is!

Mint honfiak emlékezzünk meg mindenkor kegyelettel nemzetünk nagyjairól, s legyünk hívek hitünkhöz.

Tiszteljük nagyságát „István királynak“ s más nagyoknak, de imádni csak Istent imádjuk, s e n t nevét féljük, törvényét kövessük! Mi kálvinista hitünkkel mindig „magyar vallásunk“-nak, „magyar hazánk“-nak egyiránt hívei lehetünk.

Valljuk szívvvel, lélekkel: „S z e n t s é g, dicsőség, legyen tisztesség A s z e n t háromságnak; Ki uralkodik egy Istenségben Most és mindörökké“.

Dombi Lajos.

Iskolaügy.

Ref. középiskoláink jövője.

„Ily népnek kettős fegyverrel kell harcolnia: védőleg a faj- és honszeretet paizsával, hogy conservaljon, fentartva az ősi rokonszenvet, erkölcsöket, nyelvet s mindazt, mi a nemzetiséghez lényegesen tartozik, — hódítólag az idők minden eszméinek, ismereteinek elsajátítása végett“. (Imre S. Nemzetiség és nevelés).

Annak, a ki nem foly be tényezőként ref. egyházunk közéletébe, — ki csak távolabbról nézi annak hol sebesebb, hol lassúbb folyását: minél jobban érdeklődik autonomikus fejlődésünk egészséges volta iránt, annál hamarabb tűnhetik fel úgy a dolog, hogy középiskolaügyünk intézésében, a legújabb időben nem haladunk oly átgondoltsággal és a mellett olyan gyorsasággal, a minőt megkívánna a körülöttünk mindenfelől buján felsarjadzó és fejlődő élet.

Rég ismert dolgot mondok, midőn ismétlem, hogy a ref. egyház életerős fenmaradásának főszekőze az iskola; — s annak többi része mellett lényegesen a középiskola is. Már a XVI. századbeli főbb reformátorok s vallástételek nagy részvétellel nyilatkoztak az iskolaügyről . . . s e nyilatkozatokat nem csupán az emberi általános művelődés érdekéből, hanem legnagyobb részben egyházi öntudatból, azaz azon meggyőződésből tették, hogy a prot. egyházi életnek múlhatatlan feltételei, legfőbb alapjai s kétségtelen kiegészítő részei a protestáns egyházi elvek és érdekek szerint rendezett és működő, önálló alsó és felső köziskolák . . . Magába az életbe s a gyakorlati viszonyok alakulásába is átment e meggyőződés.¹⁾ És mégis, úgy tetszik, hogy épen most, midőn, úgy szólva, egész Európa a középiskola kérdése miatt forrong s van mintegy lázban, mi gymnasiumainkat, az azokat fentartó egyes hatóságokat csaknem teljesen magokra hagyjuk; mintha mondanánk: „történjék velök, a minék történni kell“. Mintha magasabb és legmagasabb hatóságaink nem érnének rá foglalkozni gymnasiumaink egyetemes ügyeivel; vagy mintha szűkével volnának egy-egy éltető gondolatnak: úgy hagynak az állam vezetésére mindent s útalják egyes intézeteiket egyszerűen az állami nyomok taposására.

Nem vagyok én ellensége az állam irányt adó vezetésének, szükségesnek tartom azt múlhatatlanul, de azt gondolom, hogy az autonomia mégsem azért adatott s nem arravaló, hogy egyszerűen gondolat nélküli bábok gyanánt rángattassuk magunkat rajtuk kívül álló, hajlamainkat, szükségünket nem ismerő intézők által; s az autonomia által megengedett, sőt megkívánt önálló felfogás és rendelkezés jogáról lemondva, az autonomiának csak külső sallangjait s a fentartásával járó terheket őrizzük meg gondosan magunk és utódaink számára. — Hanem azt gondolom, hogy az autonomia, lényegénél fogva azt kívánna meg, hogy nagy figyelemmel, gondnal és lelkiismeretes tanulmányozva, és a lehetőségig kiismerve annak a több mint 2 millió tiszta magyar kálvinistának szellemi szükségait, de egyszersmind ama szükségletek kielégítésének az ő természeti adományaihoz legjobban hozzá illő módját: ismereteinket, tudásunkat és megokolt meggyőződésünket próbáljuk meg érvényesíteni ott is, hol ez alföldi magyar nép tehetségeit, haj-

¹⁾ Révész Imre: A prot. egyh. alkotmány alapelvei.

lamait, jellemét nem ismerhetik olyan közvetlenül, tehát olyan jól, mint nekünk megismerni módunkban áll.

De ha lemondunk is az autonómiának e fáradságosabban elérhető céljáról, semmiesetre sem szabad feladnunk azt a jogot és lehetőséget, hogy ref. középiskoláink önállólag fejlőd-hessenek, s az egyöntetűség kedvéért ne alakíttassanak teljesen a megállapított egységes minta szerint. Nem szabad megengednünk, hogy akaratunk, szellemünk, gondolkodásmodunk ugyanazon egyenletes formák közé erőszakoltassék. Annál kevésbé, mert az állami iskolák szervezetét és eljárását különösen a legújabb idő (szinte hihetetlen, hogy ép a középisk. törvény megalkotása) óta a bürokratikus centralisatio jellemzi.

Nem akarom én rossz híret költeni a centralisatiónak; nem is vagyok annak elfogult ellensége, sőt azt egészséges alakjában mulhatatlanul szükségesnek tartom. Concentrikus törekvések, a főbb célokra egybevágó irányzatok nélkül sem család, sem semmi kisebb-nagyobb társaság, sem annál inkább egész társadalom, vagy épen az állam életerősen nem állhat fenn, annál kevésbé fejlődhetik, hanem széthull, mint az „el-dott kéve“. De a józan centralisatióknak megvan a határa s e határ világosan ki is jelölhető ott, hol az egyes, kisebb-nagyobb egyéniségek szétváló fejlődése az összehangzó, tehát közös célok elérését veszélyeztetné. „Az egyetlen szabadság, mely e nevet megérdemli, abban áll, hogy saját javunkra saját módjaink szerint törekedhessünk, mindaddig, míg ezáltal másokat jólétüktől meg nem fosztunk, vagy őket annak elérésében nem gátoljuk“. Ily értelemben egyéni szabad fejlődés és állami centralisált egy célra törekvés igen szépen megfér egymás mellett; sőt a mennyiben az egyéniség nem eszme, hanem a természet által minden ember keblébe plántált érzet, a mely „egyéni érzete időnként elnyomható ugyan, de ki nem írtható az ember kebléből, s nincs hatalom, a mely végkép meg-gátolhatná annak újból feltámadását és érvényre emelkedését“²⁾; a társadalom pedig nem egyéb, mint az egyének összesege, melynek nem lehet magasabb célja, mint a fentebbi értelemben vett „szabadság“ biztosítása, — tehát az egyéniség jogainak mindaddig fejlése, míg azt a mások egyéniségének érvényesülése s a kijelölt közcélok elérhetésének lehetősége megszoríthatni nem kívánja: józan centralisatio és szabad fejlődés az államban egymást kölcsönösen feltételezik. Bizonyos fokú centralisatio s az egyéniségeknek (egyed ember és társaságok egyéniségeinek) a megengedhető határig szabadon fejlődése conditio sine qua non-ja az egészséges társadalmi és állami életnek.

Szükségesnek tartottam ennyit elmondani a centralisatióról, ha úgy tetszik, annak védelmére, mert nem kevesen vannak nálunk, kik a fogalmak magvát nem keresve, argumentumot kovácsolnak egy-egy felkapott, nem jól hangzó s nem jól értett szóból. De míg ekkép a józan centralisatio hívének vallom magamat, veszélyesnek tartom azt bármennemű túltengésében. Már pedig a középiskolai törvény életbe léptetése óta a középiskolai közigazgatás terén kifejtett centralisatio saját-ságos természeténél fogva mindig csak a külső formát tartván szem előtt s nem lévén képes a dolgok velejéig hatolni, a mellett pedig az egyeseket könnyebben elöhaladhatások érdekében nem a lelkiismeretes munkára, egyéni értékek emelésére, hanem a központi befolyás vagy pártfogás minden áron megnyerésére utalván, hovatovább mindjobban gátolja az egészséges,

²⁾ Mill Stuart J. „A szabadságról“, ford. Kállay Béni.

szabad fejlődést, — kárára van a tanítás liberalismusának; s e miatt maholnap, — bár hihetőleg akaratlanul és öntudatlanul, — károokra lesz a nemzeti érdekeknek is.

Ily bürokratikus centralisatio szolgálatába állani a magyar ref. egyháznak nem szabad; — nem engedi azt meg, — ha más megengedné is, — a magyar nemzeti érdekek kultusza, mely minden valódi magyar kálvinista előtt legalább is épen oly szent, mint akár maga a kálvinizmus. És épen azért, mert a magyar nemzeti érdek s az autonom ref. egyház érdeke — legmélyebb meggyőződés szerint — nemcsak soha ellentétben nincs, — ellentétbe nem is jöhet, de sőt csaknem minden ponton találkozik: azért gondolom én azt, hogy ref. iskoláink egyéniségét bizonyos határig okvetlenül fenn kell tartanunk.

A fentebb előadottak után nem fog ebben senki ellentmondást keresni. Nincs is. Némi sajátosság fenmaradása egészséges fejlődhetés követelménye. De viszont, míg szabad fejlődhetésünk biztosítására figyelünk, kötelességünk felfogásunkat a főbb és lényeges vonásokban kiegyeztetni az államhatalomával (a melyről fel kell tenni, hogy szándékában van olyan jó hazafi, mint akár mi), segítségére kell lennünk nemzetiségi törekvéseiben; — s ha tán ő gyors haladás közben népünk természetével ellenkező útra térne, conservativismusunk hatalmával — a történelmi fejlődés alapjára támaszkodva — s szellemi súlyunk érvényesítésével vissza kell őt tartanunk, míg rá nem talál a helyes útra. Ezt nem phrasissokkal, — nem a jövő ábrándképeinek eleven színű festegetésével, — nem álmok álmodásával érzük el, hanem mélyreható, nehéz munkával, erényeink és hibáinknak elfogulatlan felismerése és mérlegelésével, s főképp tüzetesen átgondolt, a hétköznapinál magasabb conceptiójú, de az életből fejlett s annak szükségének megfelelő intézmények létesítésével.

S ha e szempontból ily felfogással vizsgálom ref. egyházi főhatóságainknak a legújabb időbeli iskolaügyi politikáját: talán feketén-látás nélkül mondhatom, hogy abban nem elég az átgondoltság és actióképesség, s hogy nem történt elég középiskoláink életerős tovább fejlődhetésének biztosítására.

Engedje meg igen t. Szerkesztő úr, hogy e felfogásomnak nem mentegetése, hanem némi indokolása végett az alább következőkben felhívjam az illetők figyelmét egy pár, előttem fontosnak látszó dologra.

Homo.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

A kisebb egyházközségek szavazati joga. A hatodik egyházkerület.

Kivonat a szatmári ev. ref. egyházmegyei lelkészek f. hó 9-én Majtison tartott értekezleti gyűlésének jegyzőkönyvéből.

4-ik szám. Tárgyalás alá vétetett a zsinati egyházalkotmányi albizottság küldöttsége által készített s közelebről az összes albizottság által is elfogadott és jóváhagyott alkotmányos szervezet 28. §-ának 11-ik alpontja után olvasható ama nevezetes todalék, melyszerint az eddigi egységes presbyteri szervezettől s abból kifolyólag gyakorolt egyenlőség jogától egészen eltérőleg, az egyházak ezután „kis“ és „nagy“ osztályba soroztatnának s ez utóbbiaknak a 2000 lélek censuson

felül minden további 2000 lélektől egy-egy, egészen 12-ig terjedő szavazat javasoltatik.

Értekezletünk ezen nagyfontosságú törvényjavaslatot merőben indokolatlannak, — az egyetemes egyház közvéleménye által épenséggel nem kívánt, egészen szükségtelen és rendkívül káros hatású improvizációnak nyilvánítja; azt az általános joggyakorlattal s egyházalkotmányunk szellemével ellenkező, zsinatpresbyteri egyházszervezetünkbe ütköző, egyfelől a nagyok uralmát, másrészt a kicsinyek elnyomását célzó alkotásnak tartja, magokra a kis egyházakra nézve igen-igen nagy és tűrhetetlen sérelemnek tekinti: épen azért egyhangúlag határozatképen kimondja, hogy e javaslat megbuktatására, mint a melylyel, különösen itt a Tiszántúl, a kis egyházak életerét kettémetszve, létfeltételét nagy mértékben veszélyeztetve látja, minden tőle telhetőt elkövet, az eddigi jog-egyenlőség fentartására, az ősi alkotmány megvédésére úgy a saját egyházmegyebeli, mint különösen a többi, sujtani szándékolt testvér kis egyházakat innen az értekezlet kebeléből kiinduló felhívásában felszólítja. A felhívó szöveget szövegezésére és elkészítésére egy öttagú bizottságot küld ki, azon megbízással, hogy azt a testvér kis egyházak presbyteriumaihoz, ha csak lehet, még a tavaszi egyházmegyei gyűléseket megelőzőleg eljuttatni igyekezzék.

5-ik szám. Indítványoztatott a Protestáns Egyh. és Isk. Lap f. évi 3-ik számában „Felső-tiszparti“ aláírással megjelent s pártolás végett hozzánk is megküldött felső-tiszai egyházkerület tervezetének tárgyalás alá vétele.

Értekezletünk ezen igen nagy körütekintést igénylő s nehéz kivittel járó tervezet vitatásába ezúttal nem bocsátkozik, a tiszántúli nagy és népes egyházkerület kettészakítását s a hatodik szuperintendencia felállítását szükségesnek egyáltalában nem tartja, a létező bajok megorvoslását és elenyésztét a jelenlegi területi viszonyok között is lehetségesnek gondolja. Szívesen maradunk az alsó vidékkel s az ottani nagy egyházakkal az eddigi összeköttetésben, ha a köztünk fennálló régi joggyakorlat épségben marad s a nagy egyházak számára contemplált többszörös szavazatjog a zsinaton, vagy még azt megelőzőleg, mint 1881-ben történt, az egyházkerületi közgyűlésen elvettetik. Ellenkező esetben, a javaslat törvényerőre emelkedésével, a nagy egyházak uralomra jutásával a háromszázados kötelékből kitzsítottaknak fogjuk érezni magunkat; akkor az elszakadás, a felső-tiszai egyházkerület kikerekítésének barátaihoz feltétlenül csatlakozni fogunk, s mi, a kiknek nagy részünk az eszmével most még csak nem is rokonszenvez, mi leszünk rajta legfőképen, hogy az minél előbb megvalósuljon, s a megalakítandó 6-ik egyházkerület falain belől egyseges jogainkat, miként eddig, oly sok időn át, kicsinyek és nagyok, firól-fira egyenlően és egyetértőleg gyakorolhassuk.

6-ik szám. A 4-ik és 5-ik szám alatt tárgyalt javaslatokkal szemben elfoglalt álláspontunk nyilvánosságra hozatalával s a lapokban közzétételével jegyző megbízatik.

Ezen értekezleten az egyházmegye különböző részeiből jelenvolt 19 rendes és egy segédlelkész.

Kéér, 1891. márcziushó 16-ik napján.

Kiss Bertalan,

ev. ref. lelkész, az értekezlet jegyzője.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. A husvétii ünnepkövetség-választás f. hó 19-én, csőtörtökön tartatott meg főiskolánkban. Legációba megy ez ünnepre hittanhallgató 64, joghallgató 30, tanítóképezedei növendék 14, gymn. tanuló 26, összesen 134 legátus 130 egyházba. Nem kért legátust 26 egyház.

Utazás a szentföldön. Ily című falragaszok hívogatták mult szombaton, f. hó 14-én. debreczeni főiskolánk dísztermébe az érdeklődő közönséget. Emlékezhettek olvasóink, hogy pár héttel ezelőtt megemlékeztünk lapunkban azon képekről, melyeket Budapesten nagy érdeklődő közönség előtt Moody Andráskót lelkész úr mutatott be magyarázó beszéd kíséretében. E képek legnagyobb része a szentföldnek egyes nevezetesebb pontjait mutatja be. Irtuk akkor, hogy e képeket le fogják hozni városunkba is. Köszönet az illetőknek, hogy beváltották ígéretüket s a nevezett nap estvéjét oly emlékezetessé tették ránk nézve. Moody úr nem jöhetett le, de lejött Victor Bernát úr, az angol biblia-terjesztő társulat budapesti főügynöke, magával hozván két fiát, Jánost és Ágostont, a budapesti skót missiói iskola tanítóit, kik közül az egyik a vászonra vetett képeket magyarázta, a másik pedig a búvlámpa képeit állította be. Hatvanhárom képet vetett elénk a búvlámpa, melyek közül a nagyobb rész oly helyekre vezetett bennünket, melyek az áldott Idvezítő, vagy az ő apostolai tetteivel, szavaival állandan örökre megmaradó összeköttetésben. Láttuk a többek közt Jeruzsálemet, a Gecsemané kertjét, a Bethesda tavát, Bethlehemet és Názáretet, Sidont, Tyrust és Rómát, — s mondhatjuk, hogy közönségünk lesve-várta s áhítattal hallgatta az ezekhez és a többi helyeket ábrázoló képekhez fűzött rövid magyarázatokat. A mint a Victor-testvérek befejezték a mutatványokat, Balogh Ferenc hittanár tartott igen szép beszédet, melyben elmondotta a skót missiónak hazánkra vonatkozó, immár 50 éves történetét; — történeti szempontból viszapillantást vetett néhány felmutatott város multjára és jelenére, s végre rajzolta az ilyen estélyek vallás-erkölcsi fontosságát, köszönetet mondván a Budapestről körünkbe lefáradt férfiaknak is. Örömmel regisztráljuk, hogy a főiskola díszterme egészen megtelt intelligens szép közönséggel, a mi annyival is értékesebb dolog, mert e napon játszott színpadunkon Jászai Mari nagy tragika művésznő az ő híres „Elektra“ szerepét, és ez a föllépés városunk intelligentiájának legnagyobb részét a színházba vonzotta. Mi is köszönjük a Victor urak szíves fáradozását, s örülünk, ha a skót missió ügye főiskolánkban kedvező fogadtatásra talált, — hisz innen Debreczenből oly sokan tartozunk hálával ama missió iránt, melynek jótéteményét annak idején többen élveztük. Megemlíjük még, hogy a szép estélyt főiskolai énekarunk pompásan sikerült éneke nyitotta meg és zárta be.

Egy róm. kath. főúr beszéde a protestáns nyeremény-kölcsön ügyében. Főrendiházunk f. hó 16-án tartott ülésében tárgyalta a protestáns egyházak javára engedélyezendő nyeremény-kölcsön ügyére vonatkozó, az országgyűlés által már elfogadott törvényjavaslatot. Elfogadta azt úgy általánosságban, mint részleteiben a főrendiház is, és pedig minden vita nélkül. Gr. Batthyány Lajos a következő emelkedett szellemű, és gyakori általános helyesléssel és éljenzéssel kísért, emlékeztetre s egy egyházi lapban nagyon is följegyzésre méltó beszédet tartotta ez ügyben: „Ha néhány rövid perczre bátorodom igénybe venni a méltóságos főrendek figyelmét, teszem ezt

azért, mert az előttünk fekvő törvényjavaslatról igen különböző vélemények uralkodnak. Ki kell ugyanis jelentenem, hogy örömmel üdvözlöm a törvényjavaslatot és azt készségesen elfogadom; elfogadom annak daczára, hogy némi kis részben osztozom azoknak aggodalmában, a kik a nyeresény-kölesönöket általában nem tartják helyeseknek. Tagadhatatlan, hogy a nyeresény-kölesönök magukban véve nem a legerkölesösebbek, és hogy azokat gyakran használni nem helyes; csak oly esetben tartom azokat megengedhetőeknek, midőn a cél nemessége igazolja az intézkedés különlegességét. Ilyen eset áll előttünk jelenleg is. Még inkább, mint a Józsv vagy a Bazilika sorsjegy-kölesönöknél, olyannak tartom a jelen intézkedés által elérendő célt, a mely nemzeti, kulturális és üdvös; olyannak, a melyre mindnyájunknak törekednünk kell. Én a két protestáns egyház alapjának szaporítását nemesak ott tartom nemzeti kulturális czélnak, a hol iskoláinknak istápolásáról és fentartásáról van szó, hanem ott is, a hol lelkeszeiket segítyezik. Mert nemes és közhasznú tevékenység az, a melyet bármely hitfelekezetnek lelkeszei teljesítenek; olyan cél, a melyet az államnak mindenkor támogatni kell. Én sokaktól eltérőleg úgy találom, hogy épen velünk katolikusokkal szemben a protestáns felekezetnek azon tökéi, melyek e nemes cél elérésére hivatják, igenis csekélyek, s hogy azoknak szaporítására kell törekednünk. Talán felmerült némelyekben az az aggodalom, hogy ily tetemes tökéket az autonómia bízni nem tanácsos és ezzel kapcsolatban szóba kerülhetett a kath. autonómia kérdése is. Én azonban, úgy hiszem, méltóságos főrendek, hogy úgy mint eddig, ezentúl is meglesz a magyar államnak azon hatalma, hogy oly szükséges és fontos felügyeleti jogát mindenkor gyakorolhassa. A mi pedig a katolikus autonómia kérdését illeti, a nélkül, hogy a nehéz kérdésbe belebocsátkozni akarnék és azt megvitatni merném, kell, hogy egy figyelemre méltó körülményt felemlítsek és ez ő Felségének apostoli királyi czíme. Ezen apostoli királyi czimből nagy és becses jogok erednek, melyek talán sehol sem teszik oly kevésbé szükségessé a katolikus autonómia kifejlesztését, mint épen hazánkban. Tudom, hogy vannak, a kik felekezeti szempontból ellenzik az előttünk fekvő törvényjavaslatot. Én igen sajnálatosnak tartom, hogy e javaslatot felekezeti kérdéssé teszik. E kérdés nem felekezeti, hanem nemzeti és kulturális kérdés, a melyet minden felekezetre való tekintet nélkül kell támogatni mindenkinek, a ki ezen hazának kulturális és erkölcsi fejlődését szíven viseli. De támogatnunk kell különösen nekünk katolikusoknak, azon, mondhatnám, százados tradíció alapján, a mely mindig fölébe helyezte a nagy nemzeti érdekeket a szűk felekezetiéknél, és minden oly törekvést, bárhonnan jött legyen is, a mely a hazának kulturális és erkölcsi fejlesztését tűzte ki czéljául, a legkészségesebben támogatott. Ettől a szellemtől áthatva, méltóságos főrendek, én, épen mint katolikus, örömmel üdvözlöm a javaslatot, s azt úgy általánosságban, mint részleteiben a méltóságos főrendeknek elfogadásra ajánlom.

Hatvan éves tanítói szolgálata. Folyó hó 12. napján mult 60 esztendeje annak, hogy a debreczeni evang. ref. egyház Czegléd-utcai elemi leányiskolájában működő Szabó József tanító urat az evang. ref. főiskolának akadémiajából akkori „rector-professor”, Kerekes Ferencz, abban az időben Magyarország egyik legnagyobb matematikusa, Túrkevébe tanítónak kibocsátotta és oda kivitték. A jelenleg 81 éves

agg tanító úr 60 év óta szolgálja lelkiismeretesen, hűséggel s mely kötelességérzettel és mindenkor kitűnő sikerrel s eredményel egyházát s a népnevelés és közoktatás ügyét. Áldásos működésével elévülhetlen érdemeket szerzett. Debreczenben eddig eltöltött 44 évi tanítóskodásának ideje alatt 10,228 gyermeket tanított és nevelt igazi vallásosságban, értelmesen és alaposan. Neje, az immár 78 éves Komáromy Erzsébet asszony, az övéhez hasonló sikerrel és ügybuzgósággal 31 év óta működik mellette, mint tanítónő, — kivel férje 8 évvel ezelőtt ünnepelte aranylakadalmát. Szabó József tanító urat 50 évi működése után 10 évvel ezelőtt, 1881. évben jubilálta az egyház. Érdemeiért pedig néhai Trefort Ágoston volt közoktatási m. kir. miniszter úr ő Excellentiajának felterjesztési folytán királyunk ő ap. kir. Felsége két ízben ezüst és arany érdemkeresztel tüntette ki. Midőn egyrészt idő- és alkalmoszerű a veterán tanítóról való kegyeletes megemlékezés: másrésztől szívesen kívánom, hogy az érdemekben megőszült agg tanító urat a jó Isten jó egészségben, munkakedvvel és képességgel az ő hű élettársával együtt még sokáig éltesse. Debreczen, 1891. márczius 19. Kiss József, kir. tanfelügyelő.

Lelkészcseréltások. Mint értesülünk, a kunhegyesi ev. ref. tekintélyes gyülekezet az elhalt Székely Károly utódává tisz. Sarkadi Nagy István atyánkfíát, jelenleg török-szent-miklósi h. lelkészt választotta meg. A szintén igen érdemes mellőzötteknek más alkalommal jobb szerencsét kívánunk; a megválasztott lelkészt pedig, kit mint igazi papi egyéniséget s kiváló jó egyházi szónokot ismerünk, melegen üdvözljük, s óhajtuk, hogy minél tovább hirdethesse az evangéliom boldogító tudományát, s ezentúl működésére a nagy Isten megáldó segédelmét szívéből kérjük. — Örömmel regisztráljuk egy másik volt növendékünknek szerencsés előhaladását is. A nagyenyedi egyházmegyébe tartozó harasztosi gyülekezet ugyanis t. Nagy István váradi vallásnált és s. lelkészt választotta meg lelkészcserélté, kit lapunkban megjelent tartalmas közleményei után közelebbről is ismernek olvasóink. Áldja meg a jó Isten őt is hosszú boldog élettel, hogy sikeresen buzgólkodhassék az Ur szőlőjében, s ha más egyházkerületbe hívta is őt a gondviselés, hiszszük, hogy egyetemes magyar reformált egyházunk ott is ép oly lelkes munkást fog benne találni, mint a minőnek körünkben bizonyítá magát. Ad multos annos!

Lelkészcseréltés. Nagyváradon az olasz ev. ref. paplakon márcz. 18-ikán megejtett lelkészcseréltésnél a nyüvedi lelkészcseréltésre a következő segédlelkészcseréltés jelöltettek ki: Tóth Albert bihari, Bélteki Géza n.-váradi, Kövendi Dénes h.-nánási, Doma Gyula esökmői, Kálmán Béla darvasi segédlelkészcseréltés.

Halálozás. A debreczeni főiskola jogakadémiajának egy növendéke, Biró Ferencz, másodéves joghallgató folyó hó 17-én hosszas szenvedés után elhunyt s gyászoló szülei és testvérei által szülőfalujába, H.-Sámsonba eltemettetés végett hazaszállított. Béke a korán elhunyt ifjú poraira, áldás emlékére! A bánatba merült szülek és testvérek gyászát pedig a barátok, ismerősök őszinte részvéte mellett enyhítse a kegyelem Urának vigasztalása is.

Megjelentek. 1. Bölcséleti erkölcsstan. Iskolai használatra. Irta Dr. Öreg János, a debreczeni keresk. akadémia az erkölcsstan tanára. Debreczen. Nyomatott a város könyvnyomdájában. Ára 60 kr. — 2. Unitáriusok Magyarországon tekintettel az unitarizmus általános történetére. Irta Kanyaró Ferencz. Kolozsvár. Lehmann és Baldi kiadása. Ára 1 frt 60 kr. Az elől említett művet már jövő heti számunkban ismertetni fogjuk. Az utóbbinak ismertetéséről is gondoskodni fogunk.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: Csiky Lajos.